

Diamonds from Sierra Leone

Hur diamanter påverkar konflikter

Abstract

The civil war in Sierra Leone was a very complicated conflict, both in its origin as well as in its realization. Many actors, along with the diamond trade, played vital parts in making the war carry on for a decade. In this paper I will try to clarify the relations between the actors and the diamonds, first and foremost the part the diamonds played in the conflicts start and continuation. I will also show what has happened in the country and in the diamond industry after the wars conclusion. What I find is that diamonds did not play the only part in the origin of the conflict but that the poor economic state the country was in had its part. It was however the appeal of the diamonds which was the most important reason for the continuation of the civil war. My last conclusion is that the measures that's been taken to improve the diamond trade, industry and production has been relatively successful. It is however a long way to go before it is completely satisfactory.

Nyckelord: Sierra Leone, konflikt, diamanter, handel, Kimberleyprocessen

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Teori.....	1
1.2.1	Olsson.....	1
1.2.2	Humphreys.....	2
1.3	Metod och material.....	4
2	Konfliktens orsaker och dynamik	6
2.1	Efter självständigheten.....	6
2.2	Konfliktens utbrott.....	7
2.3	Giriga rebeller - RUF avancerar.....	8
2.4	Valet och fred?.....	9
2.5	Ny kupp.....	11
2.6	Nytt försök till fred.....	13
3	Drivkraften - konfliktdiamanter	15
3.1	Handeln.....	15
3.2	Kimberleyprocessen.....	17
3.3	Internationella samfundet.....	18
4	Avslutande diskussion	20
5	Slutsats	22
6	Referenser	23
6.1	Böcker.....	23
6.2	Artiklar.....	23
6.3	Internet.....	24

1 Inledning

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att förstå hur handeln med diamanter påverkar konflikter, mer precist inbördeskrig. Jag har valt att använda mig av inbördeskriget i Sierra Leone som verktyg för min undersökning. Eftersom det är ett relativt nytt studieområde finns det en begränsad mängd litteratur kring ämnet och det är både av den anledningen och att det är ett land med intressant bakgrund som gjort att jag valt just Sierra Leone som fall.

Jag kommer att presentera en beskrivning över Sierra Leones brokiga historia, hur diamanthandeln har sett och ser ut, vad som görs för att få ett stopp på den illegala handeln med diamanter och vad det internationella samfundet gjorde för att få ett stopp på inbördeskriget.

Jag har ställt upp ett antal frågeställningar som ska hjälpa mig att förstå vilken påverkan diamanter har på konflikter.

Var diamanthandeln orsak till inbördeskriget i Sierra Leone?

Vilken påverkan hade diamanthandeln på krigets varaktighet?

Har de åtgärder som tagits för att få ett stopp på den olagliga handeln haft någon verkan?

1.2 Teori

Eftersom studiet av naturresursers involvering i konflikter är relativt ny är teorierna på området oftast utvecklade från ett fåtal fall. Eftersom Sierra Leone är vanligt förekommande kan det vara lite besynnerligt att applicera en teori på samma fall som det utvecklats från. Jag ska därmed presentera några teorier för att på så vis belysa diskussionen kring ämnet.

1.2.1 Olsson

Ola Olsson tar upp flera aspekter till varför diamanter föredras av rebellgrupper. Bland annat håller sig diamantpriset på en hög, stabil nivå och de är, till skillnad

från andra mineraler och dylikt, väldigt enkla att smuggla. I vissa länder används just diamanter som en alternativ valuta mellan rebeller (Olsson, 2006, s 1134).

En annan viktig anledning är att det inte behöver vara svårt att bryta diamanter. Det finns två sätt att gå tillväga; det första är att bryta diamanter ur bergen, så kallad kimberlitefyndighet. Detta är ett kostsamt och tidsödande tillvägagångssätt och kan egentligen bara användas i stabila områden. Kimberlitefyndigheter påträffas även oftast i öknar eller i arktiska områden.

Det andra sättet är att vaska eller gräva fram diamanter ur flodbäddar, så kallad alluvial avlagring, vilket påträffas i djungler. Detta alternativ är väldigt enkelt att använda sig av, det enda som behövs är arbetskraft till grävning och vaskning, samtidigt som djungeln ger ett bra skydd. För rebeller är detta därmed ett ypperligt sätt att få tag på finanser (Olsson, 2006, s 1144).

Olsson presenterar sambandet mellan hyror på naturresurser, konflikter och ekonomisk utveckling. Teorin koncentreras kring tanken om ett rovdjur/bytesspel där härskaren, bytet, har kontroll över naturtillgångar och där rebellen, rovdjuret, försöker plundra dessa. Han menar att en ökning av naturresurshyror ger en ökning av härskarens investeringar i allmännyttan men att det samtidigt ökar härskarens behov av att skydda sina resurser mot rebellen. Behovet av försvar kan därmed ta nödvändigt folk från den offentliga sektorn och därmed hålla tillbaka utvecklingen. Vilken utvägen blir beror på hur starka institutionerna är som undertrycker statskorruption. I och med det kan naturtillgångar vara en förbannelse i länder med svaga institutioner medan det i länder med starka är tvärtom (Olsson, 2007, s 268).

1.2.2 Humphreys

Macartan Humphreys talar om flera mekanismer som han anser kunna förklara relationen mellan naturresurser, inledning och förlängning av krig.

Humphreys börjar med att lägga fram tre variationer av, vad han kallar, de giriga rebellenmekanismerna. Den första handlar om att inhemska grupper ägnar sig åt semikriminella verksamheter för att dra nytta av naturresurser som inte ligger under staten. Den varianten leder till att staten tappar kontrollen över ett område, så som har skett i Colombia där gerillan producerar kokain i ett område som de själva helt har kontroll över. Den andra varianten visar på att naturresurserna ökar viljan att få kontroll över staten. Den leder till att grupperna tar kontrollen över staten, något som skedde i Kongo. Den tredje varianten innebär att när naturresurserna är koncentrerade till ett specifikt område kan detta ge upphov till missnöje bland befolkningen som kan anse att det kan löna sig att göra sig självständigt. Humphreys påpekar även att den första varianten kan leda till den andra, vilket kan ses i just fallet Sierra Leone. Där förlorade staten kontrollen över diamantområdena och blev på så sätt försvagat vilket ledde till att de i slutändan helt förlorade makten (Humphreys, 2005, s 511).

En annan mekanism är den giriga utomstående: Istället för att stöta på giriga rebeller finns det de konflikter som påverkas av utomstående företag eller regeringar som kan engagera sig i, eller till och med starta inbördeskrig i, ett annat land

för att få kontroll över naturresurser (Humphreys, 2005, s 511). Ett exempel på det är inbördeskriget i Kongo där bland annat Uganda och Rwanda blandade sig i kampen om mineralet coltan (Montague, 2002, s 107). Detta sällsynta mineral används till viktiga komponenter i många elektroniska produkter som datorer, mobiltelefoner men även i vapensystem (Montague, 2002, s 105). apparat

Humphreys talar även om missnöjesmekanismen som det finns fyra varianter av. Den första visar på länder med ett måttligt beroende av naturresurser som i utvecklingsprocessen kan hamna i en övergående ojämlikhet. Den andra varianten är länder som är starkt beroende av naturresurser, det vill säga att dessa länder ofta är beroende av ett mindre antal varors exportinkomster. Det gör dessa länder mer sårbara för snabba och dramatiska förändringar i handeln vilket kan leda till stort missnöje bland de grupper som blir drabbade av detta. Den tredje varianten visar på att själva utvinningen av naturresursen kan leda till missnöje, bland annat genom påtvingad migration. Den fjärde och sista varianten tar upp problem som kan uppstå när en del av befolkningen känner att vinsterna från naturresurserna fördelas orättvist. Detta uppstår oftare om naturresursen förekommer i ett specifikt område i landet där befolkningen sedan kanske inte får ta del av vinsterna. Befolkningen kan då känna sig utnyttjade och missnöjet kan börja gro, något som har setts av vissa som en anledning till kriget i Sierra Leone (Humphreys, 2005, s 511f).

Rebeller kan starta krig för politiska orsaker men sedan gå över till att finansiera verksamheten med naturresurser för att öka möjligheterna för framgång. Detta kallar Humphreys för genomförbarhetsmekanismen.

Detta kan ske antingen genom att ta över produktionen, under det att konflikten pågår eller genom att sälja framtida tillgångar. I den mån som beroendet av naturresurser beror på genomförbarheten är det en ”valfri” orsak till konflikt och inte den grundläggande orsaken. Vissa akademiker argumenterar att eftersom motivet till konflikter är allmänt förekommande, spelar endast valfria orsaker någon roll. Trots det, i den mån det förekommer en variation i motivet, menar genomförbarhetsförklaringen att man måste ta i beräkning den grundläggande orsaken när man reagerar på konflikter. Det borde därmed finnas skillnader i hur kriget, och de efterkommande fredsförhandlingarna, genomförs beroende på om kriget startats för att komma åt naturresurser eller inte (Humphreys, 2005, s 512).

Den sista av Humphreys mekanismer där han ser att naturresurser kan vara orsak till inbördeskrig är den svaga-staten-mekanismen. Det finns två argument för att naturresursberoende stater har en svagare statsstruktur, båda fokuserar på hur starkt bandet mellan stat och samhälle är. Den ena koncentrerar sig på samhället och menar att när befolkningen inte beskattas förlorar de en viss makt över staten. De kan ha mindre information om vad regeringen gör, de anstränger sig inte för att övervaka regeringen och har färre vägar att gå för att få diverse regeringsstöd. Därmed har resursberoende stater inte någon större press på sig att lyssna till befolkningens krav eller att skapa organisationer för att engagera folket. Detta kan resultera i att regeringen blir mer isolerad och får mindre möjlighet att återhämta sig.

Den andra riktar in sig på den statliga sidan och menar att stater som litar till naturresurser istället för skatter inte har så starkt incitament för att skapa starka in-

stitutioner. Detta är något som kan ses hos speciellt stater som är beroende av olja. Det kan resultera i att staten är helt skild från inrikesekonomin, så som skedde i Zaire under Mobutu (Humphreys, 2005, s 512f).

Humphreys tar även upp mekanismer som visar på hur naturresurser kan spela en roll för hur länge konflikter varar. Han börjar med rimligheten i att rebellers finansiering genom naturresurser leder till längre krig genom att rebellgrupperna kan fortsätta sin kamp. Vidare tar han upp att finansieringen kan leda till antingen asymmetri eller symmetri mellan de olika sidorna. Ett asymmetriskt krig, där en sida är starkare (oftast genom finanser), varar kortare tid än ett krig som är symmetriskt, båda sidor är lika starka. Tillgången på naturresurser kan därmed spela en viktig roll i hur länge konflikter pågår. När internationell policy ändras, till exempel regleringen av diamanthandeln, kan det leda till att konflikter förlängs om resultatet blir att symmetrin blir mer balanserad.

Även försäljning av naturresurser som i framtiden kan komma i aktörers besittning har en påverkan på konflikter. Detta borde dock endast vara en förmån för regeringssidan eftersom det endast är de som har rättigheterna att göra sådana överenskommelser och dessutom har internationellt stöd för det. Detta borde endast fungera för ena sidan eftersom det skulle leda till asymmetri och därmed en kortare konflikt. Dessutom kan köparen endast få en vinst efter det att konflikten är avslutad vilket borde resultera i att denne skulle arbeta för konfliktens snabba avgörande (Humphreys, 2005, s 514f).

Humphreys fortsätter med att tala om att vissa grupper tjänar på att konflikten pågår. Dessa föredrar därför att strida i stället för att vinna och agerar därmed spoiler vid en fredsprocess, det vill säga de gör vad de kan för att motarbeta fredsförhandlingarna. Grupper som har tillgång till naturresurser drar lättare till sig intressenter som får sin vinst under tiden konflikten fortgår, i stället för investerare som måste vänta tills konfliktens slut. Vad som måste understrykas är att dessa grupper anser att de vinner mer på att kriget fortsätter än de skulle göra i fredstid (Humphreys, 2005, s 516).

Tredje part kan också påverka längden på en konflikt. En grannstat kan till exempel ge skydd åt rebeller i sitt territorium, ge assistans vid administration av transporter åt ena eller andra sidan och de kan erbjuda sig själva som medlare. Vad de sedan väljer att göra kan beror på vad de kan tjäna på det under konflikten eller vid en senare fredsförhandling (Humphreys, 2005, s 517).

1.3 Metod och material

I min uppsats kommer jag att med hjälp av min litteratur ta reda på svaren på mina frågeställningar, min uppsats är därmed en klassisk kumulativ litteraturstudie.

Jag kommer att presentera en relativt utförlig beskrivning över Sierra Leones historia, sedan självständigheten, då omständigheterna kring inbördeskriget är så pass invecklade att detta krävs. Jag kommer sedan att presentera hur diamanthandeln i Sierra Leone har sett ut under åren sedan produktionen började. Jag kom-

mer även att redogöra för vilka åtgärder som tagits för att få ett slut på den olagliga handeln och vilken roll det internationella samfundet har haft i konflikten.

Jag kommer sedan att utgå från främst Humphreys teorier i min analys, men även vissa delar av de andra teorierna kommer att användas, för att med hjälp av dem och de empiriska delarna få svar på mina frågeställningar.

Materialet som jag har använt mig av är sekundärkällor och främst artiklar från etablerade samhällsvetenskapliga tidskrifter. Jag anser därmed att de har en stor trovärdighet och att det går att lita på den information som jag erhållit från dem. Jag har till de empiriska delarna för det mesta hållit mig till ett fåtal källor. Speciellt är bakgrundsmaterialet begränsat då jag fann en källa med, vad jag ansåg, stor trovärdighet. Denna var en bok av John L. Hirsch som var USA:s ambassadör i Sierra Leone mellan 1995 och 1998. Jag har dock läst alla källor med ett mått av kritik då de stundtals varit färgade av författarnas egna åsikter.

2 Konfliktens orsaker och dynamik

2.1 Efter självständigheten

Konflikten i Sierra Leone kan spåras tillbaka ända till självständigheten från Storbritannien år 1961. Decennierna efter har karaktäriserats av diktatur och utbredd korruption (Hirsch, 2001, s 28).

Landets första premiärminister efter självständigheten, Milton Margai tillhörande Sierra Leone People's Party (SLPP), ändrade inte mycket på det som britterna etablerat men var mycket omtyckt av folket och ansågs kunna bygga en enad nation. Efter hans död, år 1964, tog hans bror Albert över och mönstret med korruption började. Albert Margai såg inte staten som ett förvaltningskap för folket, utan som en maktbas för egna intressen. Under hans ledarskap blev SLPP mer och mer ett etniskt parti med stöd hos Mende-folket i södra och östra delarna av landet. Som svar på det fick All People's Congress (APC) allt mer stöd av Temnes och Limbas, de större etniska grupperna i de norra delarna av landet. Ledaren för APC var Siaka Stevens som skaffade sig stort politiskt inflytande genom smicker, mutor och hotelser (Hirsch, 2001, s 28).

Stevens vann valet år 1967, det var första gången efter självständigheten som en oppositionsledare vunnit över den sittande premiärministern i Afrikas historia. Efter att Margai försökt hålla sig kvar vid makten via ett kuppöversök, svors Stevens in som president år 1968 och han höll sig kvar vid makten till 1985 (Hirsch, 2001, s 28f), då han beslöt sig att dra sig tillbaka. Stevens utvalde efterträdare var Joseph Momoh, en högt rankad militär som var ökad för sin inkompetens. Stevens höll sig kvar i kulisserna och efter två år bestämde han sig för att ta tillbaka makten och planerade tillsammans med två kompanjoner mordet på Momoh. Mordplanerna avslöjades och Stevens sattes i husarrest där han dog flera månader senare. Momohs sju år vid makten kantades av okontrollerad korruption m.m. vilket ledde till regeringens konkurstillstånd och landets försvagade institutioner. Många ansåg att landet hade nått botten, då regeringen inte längre kunde betala landets lärare. Dessa blev tvungna att ta betalt från föräldrarna, vilket ledde till att endast de rika kunde ge sina barn en utbildning. Ungdomarna som stred med RUF eller vandrade mållöst på huvudstadens gator i mitten av 1990-talet, var en produkt av denna situation (Hirsch, 2001, s 30).

2.2 Konfliktens utbrott

I december år 1989 bröt inbördeskrig ut i Liberia. Kampen stod mellan diktatorn Samuel Doe's regeringsstyrkor och rebellgruppen National Patriotic Front of Liberia (NPFL) ledd av Charles Taylor. Efter ca åtta månader skickade Economic Community of West African States (ECOWAS) en nigerianledd fredsstyrka, ECOWAS Monitoring Group (ECOMOG), till Liberia för att sätta stopp för inbördeskriget (Gershoni, 1997, s 55). President Momoh lät ECOMOG använda sig av en av Sierra Leone kuststäder, Lungi, som samlingsplats och flygbas. Han skickade även en styrka från Sierra Leones armé (SLA) för att ställas till ECOMOG:s förfogande. Det gjorde att NPFL-ledaren Taylor valde att hjälpa den sierraleonska rebellgruppen Revolutionary United Front (RUF) med vapen och ammunition då de i mars 1991 gick till angrepp i Sierra Leone. Detta gjorde han för att öppna en andra front mot ECOMOG (Hirsch, 2001, s 31f). Det skulle senare även visa sig att han agerade som en "girig utomstående" i jakten på diamanter.

RUF leddes av Foday Sankoh, en före detta sierraleonsk soldat, som på 1970-talet hade varit inblandad i ett misslyckat mordförsök på dåvarande presidenten Siaka Stevens. Han ansåg att straffet han och de andra kuppmaakarna hade fått var allt för hårt och anklagade nu Momoh för det. Sankoh och Taylor hade under 1980-talet träffats i Libyen där de blev anhängare till Khadaffis kamp mot svaga västvänliga regimer som just Sierra Leone och Liberia (Hirsch, 2001, s 31f).

Från början sade sig RUF ha som mål att kämpa mot regeringsmedlemmar och deras handelspartners som hjälpt till att tömma landets naturresurser. Det är svårt att veta med säkerhet om detta var deras faktiska mål. Det visade sig relativt snart att Foday Sankoh verkligen var en girig rebell, men om så var fallet för hans anhängare är svårt att säga. De kunde mycket väl ha manipulerats av Sankoh för hans egna syften. Hur det än var med det riktade rebellerna sina krafter mot landsortsfolket som var de som minst kunde påverka händelserna i huvudstaden (Hirsch, 2001, 31).

Vad som slutligen fick president Momoh på fall var det faktum att regeringen slutade betala ut löner och skicka sjukvårdsutrustning till de SLA-trupper som stred för ECOMOG i Liberia. Resultatet blev att SLA-soldaterna organiserade en protest i april 1992 som leddes av Valentine Strasser och Julius Maada Bio. Momoh, som såg sig själv ställd inför en våldsam kupp, flydde till Guinea. Strasser valdes till ordförande för National Provisional Ruling Council (NPRC) och han och hans medhjälpare trodde sig kunna få landets militära och ekonomiska situation på rätt köl igen (Hirsch, 2001, s 35). De öppnade upp för tanken på val i ett flerpartisystem, något som Strasser ansåg skulle ge hans regering europeiskt och amerikanskt stöd (Gershoni, 1997, s 70). Trots att detta var vad RUF sade sig kämpa för, lade de inte ner sina vapen, förmodligen på grund av att deras ledare Sankoh inte hade möjlighet att få presidentposten (Gershoni, 1997, s 61).

Den militära situationen som rådde i Sierra Leone var dock mycket allvarlig, rent av katastrofal. Armén hade under Stevens kännetecknats av favorisering och

under Momoh hade den i stort sett varit ceremoniell. För att öka antalet soldater frisläppte regeringen fångar från fängelserna och tvingade dem, arbetslösa och utbildade ungdomar att ta värvning. Moralen inom armén var låg och blev inte bättre av att de högre officerarna sålde soldaternas risransoner på marknader i städerna. Detta gjorde att många av soldaterna ansåg att de lika gärna kunde gå med i RUF och plundra de civila på landsbygden. I mitten av 1993 var det nästan omöjligt att skilja på de båda sidorna. Detta samarbete mellan SLA-soldater och RUF var en av anledningarna till att inbördeskriget i Sierra Leone blev så utdraget (Hirsch, 2001, s 36).

2.3 Giriga rebeller - RUF avancerar

År 1992 hade RUF kontrollen över den allra östra provinsen Kailahun, som under lång tid var deras bas, och delvis kontroll över den diamantrika provinsen Kono (Hirsch, 2001, s 36). År 1995 nådde de staden Wellington nära huvudstaden Freetown. Rädslan för att rebellerna skulle ta sig in i huvudstaden och störta regeringen var stor bland befolkningen, men regeringsstyrkorna höll emot. Det lågintensiva kriget fortsatte dock och med det blev ekonomin allt sämre. I januari 1995 attackerade RUF och delar av armén två gruvor i sydvästra delarna av landet och tog gisslan, vilket även skett vid tidigare tillfällen. I ett slag blev NPRC av med sin främsta inkomstkälla av utländsk valuta och mötte ett starkt avancemang av rebellerna. För RUF var det en stor vinst, nu började de få internationell uppmärksamhet (Hirsch, 2001, s 36f).

FN, Organization of African Unity (OAU) och det brittiska samväldet vädjade om att gisslan skulle släppas. Rebelledaren Sankoh i sin tur bad om medling från International Committee of the Red Cross (ICRC) samtidigt som han begärde att alla utländska styrkor skulle dra sig tillbaka liksom att alla utländska affärsmän skulle försvinna ur landet. Han begärde även ett slut på utländsk transport av militär utrustning till regeringsstyrkorna samt att sjukvårds- och kommunikationsutrustning skulle skickas till RUF. I april 1996 släpptes gisslan till ICRC trots att kraven inte blivit mötta, men RUF hade fått publicitet vilket de skulle komma att använda sig av vid senare tillfällen (Hirsch, 2001, s 37).

De utländska styrkor som RUF hade hänvisat till var nigerianska och guineanska styrkor som hjälpt regeringen i kampen mot rebellerna. Det fanns dock en till utländsk styrka som RUF hänvisade till och den som gav dem mest besvär, nämligen det sydafrikanska säkerhetsföretaget Executive Outcomes (EO). EO hade genom sin styrelse band till Branch Energy Ltd., ett lukrativt diamantföretag i Sierra Leone (Hirsch, 2001, s 37f). I kontraktet, som skulle vara på tre år (Gershoni, 1997, s 68), mellan regeringen och EO stod att EO skulle få 1,8 miljoner dollar i månaden för militärt stöd och rådgivning. President Strasser föreslog ett tredelat vinstarrangemang som även skulle inkludera Branch Energys kimberlite-diamantgruva i regionen Kono. Överenskommelsen skulle ge regeringen fem procent av värdet på alla diamanter som bröts och 37,5 procent av nettovinsten. Detta

fick dock vänta på sig eftersom ett sådant storskaligt gruvföretag krävde att landet, eller i alla fall regionen, var säkert och stabilt (Hirsch, 2001, s 38f).

EO:s uppdrag var att säkra Freetown, ta tillbaka en av gruvorna, förstöra RUF:s operationsbas i Kailahun och frigöra andra områden under RUF:s kontroll. Tack vare att EO hade tillgång till helikoptrar m.m. var det enkelt att hitta rebellernas baser. På detta sätt lyckades man snabbt få bort RUF från området kring huvudstaden. EO lyckades också ta tillbaka gruvan i slutet av 1995 och i början av 1996 hade de lyckats trycka tillbaka rebellerna långt från Freetown. EO lyckades dock inte hitta den huvudsakliga operationsbasen i Kailahun (Hirsch, 2001, s 39).

EO var, till skillnad från regeringsstyrkorna, uppskattade av allmänheten eftersom de var mycket disciplinerade och anklagades aldrig för plundring, droghandel eller för att ha trakasserat civilbefolkningen, något som SLA ofta ägnade sig åt (Gershoni, 1997, s 68).

I mars 1995 började pressen på Strasser och hans NPRC komma, angående flerpartival, trots att kriget pågick och ekonomin var i botten. Även om de var motvilliga att ge ifrån sig makten hade de vid ett tidigt stadium lovat att det skulle ske. I augusti samma år hölls en konferens angående valet dit RUF var inbjuden att skicka en representant, men ingen kom. Det diskuterades där huruvida valet skulle hållas under tiden kriget fortgick eller om det var bäst att vänta tills det blev fred. I detta läge meddelade Sankoh att RUF skulle göra allt de kunde för att hindra valets genomförande. Majoriteten av delegaterna vid konferensen tyckte dock att det var bäst att ha valet så snart som möjligt, medan en minoritet hade ”peace before elections” som slogan. Den minoriteten var även de som tjänade på att kriget fortsatte och att militären hade makten. Det bestämdes slutligen att valet skulle genomföras i mars 1996 enligt 1991 års konstitution. Enligt denna var presidenten tvungen att vara minst 40 år gammal, Strasser var knappt 30 år. Trots det ville han ställa upp vid valet och hotade sina närmsta medarbetare att sparka dem ifall de inte stöttade honom. De svarade med att i februari 1996, knappt sex veckor innan valet, avsätta honom i en snabb, fredlig intern kupp och skickade honom till Guinea. Den nya ordföranden för NPRC blev Julius Maada Bio och han meddelade ambassadörerna för Storbritannien och USA att han tagit över makten, att Strasser skickats ur landet och att valet skulle genomföras som planerat (Hirsch, 2001, s 40ff).

2.4 Valet och fred?

Under månaden före valet utförde RUF flera överraskningsattacker på civila för att få dem att bojkotta valet. I huvudstaden diskuterades återigen ifall det inte var bäst att vänta med valet tills man fått en stabil fred. Detta ledde dock till demonstrationer och man fortsatte förberedelserna för att hålla valet som planerat. RUF gav dock inte upp och amputerade lemmar av kvinnor, barn och äldre ända fram till valdagen. Denna blev turbulent men det stora antalet väljare var bestämda att få lägga sin röst. Eftersom ingen av kandidaterna fick de nödvändiga 55 procenten blev det en andra omgång. Under de två veckorna som gick mellan valen fortsatte

RUF med sina brutala övertalningsförsök. Detta hjälpte dock inte då ca en miljon människor gick till valurnorna där det, efter en omräkning, blev klart att Ahmed Tejan Kabbah, ledaren för Sierra Leone People's Party (SLPP), skulle bli Sierra Leones nya president (Hirsch, 2001, s 44ff).

Under månaden före och under valet försökte Maada Bio att få RUF till förhandlingsbordet trots tidigare misslyckanden. Han lyckades få kontakt med Sankoh och övertygade honom att i slutet av februari 1996 sända en delegation till Elfenbenskustens huvudstad Abidjan för en första fredsförhandling mellan NPRC och RUF. Mitt under valrörelsen åkte Sankoh själv till Yamoussoukro i Elfenbenskusten där han träffade Maada Bio. Detta var i sig ett stort framsteg eftersom Sankoh tidigare hade vägrat att förhandla med någon sierraleonsk regering eftersom han ansåg att de hade plundrat landets naturresurser tillsammans med utländska företag. Det de kom fram till vid mötet var att Sankoh skulle fortsätta fredssamtalen med den nyvalda civilregeringen. Det diskuterades även om möjligheterna för en plats i den nya regeringen som vice president, något som Maada Bio, avgående president, egentligen inte kunde lova (Hirsch, 2001, s 42f).

Den 29 mars 1996 lämnade Maada Bio över makten till Kabbah, ett av de få tillfällen då det skett ett fredligt maktbyte mellan militär och civil regering (Hirsch, 2001, s 46).

Sankoh och Kabbah träffades för första gången i april 1996 i Yamoussoukro där Sankoh stannat sedan mars. Efter det bestämdes det att delegationer från båda sidor skulle fortsätta förhandlingarna i Abidjan. Dessa förhandlingar var märkta av stark misstro från båda sidor över den andres motiv. RUF såg regeringssidan som paragrafryttare medan regeringssidan såg det som att RUF endast försökte vinna tid då det fanns rykten som talade om ett försök till en ny militärkupp. I maj, då man kommit överrens om 26 av de 28 punkterna, bröt samtalen samman. Regeringen vägrade gå med på att dra tillbaka de utländska trupperna, det vill säga Executive Outcomes och den nigerianska truppen eftersom det skulle göra dem väldigt sårbara ifall RUF inte skulle hålla sig till överenskommelsen. Sankoh framhöll även det löfte som han hade fått av Maada Bio nämligen att få tillträda vice presidentposten. Detta var något som Kabbah ansåg vara omöjligt enligt konstitutionen eftersom Sankoh inte ens hade deltagit i valet. Egentligen var han dock rädd att Sankoh skulle använda sig av sin position för att kunna ta över makten helt vid en statskupp. Förvånande nog var den minst kontroversiella punkten den om amnesti, detta trots alla de grymma handlingar RUF hade begått under tiden före valet (Hirsch, 2001, s 51f).

Förhandlingarna återupptogs dock i oktober, förmodligen på grund av det stora motstånd som EO och den mycket effektiva inhemska styrkan, Kamajohs, satte upp mot RUF. Sankoh släppte till slut kravet på att de utländska trupperna skulle lämna landet och den 30 november 1996 skrevs Abidjanavtalet under av regeringen och RUF (Hirsch, 2001, s 52ff).

Ganska snart började dock avtalet knaka i fogarna. Sankoh sköt upp beslutet om att demobilisera RUF och i mitten av december klagade han på att regeringen inte höll sig till vapenstilleståndet och påstod att Kamajohs fortfarande attackerade RUF. I ett, av armén avlyssnat, radiomeddelande mellan Sankoh och hans

medarbetare meddelade han att han endast skrivit under fredsavtalet för att minska det militära trycket och att han inom kort skulle införskaffa mer vapen.

Kabbah konfronterade Sankoh och i mitten av januari 1997 bröt kommunikationen mellan de båda samman. I mars åkte Sankoh till Lagos i Nigeria för att köpa vapen där han anhölls av nigeriansk polis då de fann att han hade ammunition i bilen. När de upptäckte att det var RUF ledaren tog de honom till huvudstaden Abuja där de höll honom i säkert förvar. När Nigerias president tog kontakt med Kabbah bad den sierraleonske presidenten att de skulle hålla Sankoh kvar i Nigeria vilket man gjorde i nära två år (Hirsch, 2001, s 54f).

Under hela perioden från att säkerhetsföretaget Executive Outcomes varit i landet hade deras utgifter ökat mer och mer. Den förra regeringen hade på något sätt, omständigheterna är oklara, lyckats betala en del av EO:s lön, men när SLPP kom till makten i mars 1996 var landet fortfarande skyldiga EO 17 miljoner dollar. Den nya regeringen försökte omförhandla avtalet och bestämde sedan själva att sänka lönen till 1,2 miljoner dollar i månaden. I januari 1997 bad dock Kabbah EO att lämna landet innan en observationsstyrka, som skulle se till att fredsavtalet efterlevdes, skulle tillträda.

Med tanke på det nära bandet mellan EO och Branch Energy och det lukrativa avtal Branch Energy skrivit med Sierra Leones regering, angående en diamantgruva i Kono, borde EO önskat att få ett snabbt slut på kriget. Det för att gruvverksamheten skulle kunna komma igång så snart som möjligt, vilket i sig skulle ge regeringen pengar att kunna betala EO.

EO:s tillbakadragande gjorde att rebellerna i RUF kunde samla ny styrka och med hjälp av försummade regeringssoldater planera för en ny kupp mot den demokratiskt valda regeringen (Hirsch, 2001, s 39f).

2.5 Ny kupp

Eftersom lönerna inte alltid betalades ut kände sig soldaterna försummade av regeringen. Läget förvärrades ytterligare när Kabbah minskade risransoner efter att han blivit beordrad av International Monetary Fund (IMF) att dra ner på militärutgifterna. De 34 000 säckar som nu kom till armén skulle ha räckt om inte de högre officerarna tog det mesta till sig själva, dels som mat och dels för att sälja vidare för personlig vinning. Kabbahs närmaste rådgivare berättade inte heller allt för honom om de framryckningar som RUF gjorde. Med tanke på den hastighet med vilken rebellerna avancerade arbetade de förmodligen med delar av armén. När sedan försvarsministern beordrade trupperna vid en träningsanläggning öster om huvudstaden att resa till de norra delarna av landet deserterade en tredjedel av soldaterna. Även denna information undanhölls från Kabbah (Hirsch, 2001, s 56f).

I maj 1997 gick Armed Forces Revolutionary Council (AFRC), som bestod av missnöjda officerare från regeringsarmén, in i Freetown i en våldsam kupp. Förutom att plundra, våldta och skjuta på måfå sprängde de även upp portarna till fängelset och fritog alla fångar, däribland major Johnny Paul Koroma som snabbt valdes till ordförande över AFRC. Inom kort bestod kuppmaakarna av tusentals

soldater och stadens inre delar var i kaos. Kabbah flydde ganska snart till Guineas huvudstad Conakry. Under de kommande veckorna försökte det internationella samfundet samordna evakuering av all internationell personal i landet samtidigt som de försökte övertala kuppmakarna att lämna ifrån sig makten och låta president Kabbah återkomma. Avtalet erbjöd amnesti och fri resa till Nigeria och var till en början intressant för Koroma. Dess värre försvann den goda viljan när RUF sällade sig till AFRC och tog över kommandot, Koroma hade därmed inte mycket mer att säga till om (Hirsch, 2001, 57f).

Under tiden fortsatte det internationella samfundet att försöka genomföra evakueringen av tusentals utlänningar. Ungefär 200 000 sierraleonier lyckades gå i exil, de utan finanser eller släkt i Europa eller USA blev flyktingar i Guinea tillsammans med de som flytt under de sex år som kriget pågått (Hirsch, 2001, 59f).

President Kabbah och hans medarbetares oro minskades lite av det överraskande stödet från OAU. OAU:s tidigare hållning hade varit att inte blanda sig i sina medlemsländers interna angelägenheter men bestämde sig nu be ECOWAS att göra allt de kunde för att få Kabbah återinsatt. Detta trots att många av ledarna för OAU:s medlemsländer hade kommit till makten genom statskupper. ECOWAS militära gren, ECOMOG, var vid den här tiden upptagna med Liberias presidentval och det var stora meningsskiljaktigheter mellan de inblandade länderna Ghana, Elfenbenskusten och Nigeria angående det bästa sättet att nå fred. Motsättningarna mellan länderna fortsatte i Sierra Leone när Nigeria ville koncentrera sig på en militär lösning och Ghana och Elfenbenskusten yrkade på en diplomatisk lösning. Vid ett ECOWAS-möte i juni 1997 bestämde man sig för tre vägar mot fred; dialog, sanktioner och som sista utväg militär intervention. Man bildade även Committee of four (C-4) bestående av Ghana, Nigeria, Elfenbenskusten och Guinea som skulle inleda samtal med AFRC/RUF-juntan (Hirsch, 2001, 60f).

Under den kommande tiden var det inget land eller organisation som erkände juntan. I huvudstaden gjorde folket motstånd i den mån de kunde genom att affärer hölls stängda och tidningsredaktörer vägrade att samarbeta. De egna försöken att anordna stödmöten misslyckades. Trots detta och att det internationella stödet uteblev ansågs det viktigare att de fick tag i de militära resurser de behövde. Detta fick de genom vapentransporter från Ukraina via Burkina Faso och från Liberia. Något som var av vikt för AFRC/RUF var det faktum att Charles Taylor valdes till president i Liberia under sommaren 1997. Under ett möte i augusti bestämde sig ECOWAS för att införa sanktioner mot Sierra Leone som gällde vapen, ammunition, och bensin. Charles Taylor lade vid mötet fram ett förslag om att utöka C-4 för att inkludera Liberia, något som fick gehör och C-4 blev C-5 (Hirsch, 2001, s 62f).

ECOMOG började samla trupper vid utkanterna av huvudstaden vilket lade stark press på juntan. De gick då med på att skicka en delegation till Guineas huvudstad Conakry för att förhandla fram ett fredsavtal med C-5, vilket lyckades. Avtalet, som skrevs under i oktober, sade att demobilisering och avväpning av AFRC/RUF skulle ske innan slutet av 1997 och Kabbahs folkvalda regering skulle få återvända innan den 22 april 1998. Under de två sista månaderna av året sköt juntan upp tiden för avväpning och fortsatte i stället att köpa in vapen och ammunition från Liberia. Det gjorde att ECOMOG samlade sina styrkor och strider ut-

bröt i början av februari 1998 i Freetown vilket resulterade i att AFRC/RUF drog sig tillbaka från huvudstaden (Hirsch, 2001, s 64f).

2.6 Nytt försök till fred

President Kabbah och hans regering kom tillbaka till Freetown i mars 1998 och man trodde att ECOMOG hade lyckats avgå med segern och fått rebellerna på flykt. Det visade sig dock att så inte var fallet. Under resten av året samlade RUF åter sina krafter och denna gång med delar av Sierra Leone Army. I slutet av året stod de åter utanför Freetown och den 6 januari 1999 gick de till attack (Hirsch, 2001, s 71). Striderna pågick i tre dagar (Hirsch, 2001, s 73) innan ECOMOG åter fick kontroll över staden (Hirsch, 2001, s 77).

ECOMOG fortsatte försöken till demobilisering vilket underlättades av det faktum att tusentals officerare och soldater från SLA överlämnade sig till fredsstyrkan. Kabbah lät 750 av dem vara kvar i armén trots motstånd i parlamentet. Många av de andra åtalades och var tvungna att ta hela ansvaret för RUF:s brutalitet då de lyckats undgå tillfångatagande. Dock återkom Foday Sankoh från Nigeria för att åtalas för landsförräderi. I oktober 1999 dömdes han till döden, men denna dom skulle aldrig komma att genomföras (Hirsch, 2001, s 77f).

Nigeria, Storbritannien och USA ansåg att tiden var mogen för ännu en fredsförhandling. Denna inleddes med en förhandling om vapenstillestånd i Lomé, Togo dit Sankoh tilläts komma och han och Kabbah skrev under vapenstilleståndet i maj 1999. Själva fredsförhandlingarna började i slutet av maj i Lomé (Hirsch, 2001, 79f). Under förhandlingarna kom man fram till att RUF skulle få bilda ett politiskt parti och få ställa upp vid nästa val som skulle hållas 2001. De skulle även få platser i regeringen och viceministerposter. Loméfördraget skrevs under den 7 juli 1999 av både Sankoh och Kabbah. I fördraget ombads även FN bilda en observatörsstyrka, UNOMSIL, som skulle samarbeta med ECOMOG. Ny rekrytering av soldater till SLA skulle genomföras och alla legosoldater skulle dra sig tillbaka. Dessutom gavs amnesti till alla rebeller och deras medhjälpare (Hirsch, 2001, s 82ff).

I december visade det sig dock att fredsavtalet var i farozonen. Landet var uppdelat mellan regioner under ECOMOG-kontroll och regioner under RUF-kontroll. Endast en liten del av kombattanterna hade avväpnats, de flesta var från SLA. Sankohs högra hand som hade befälet över RUF i djungeln vägrade att lägga ner sina vapen. Detta ledde till att han skickades i exil under 18 månader. FN bestämde sig för att skicka en fredsstyrka, UNAMSIL, med stöd av kapitel VII i stadgan. UNAMSIL skulle ta över hela fredsansvaret efter ECOMOG när de i maj 2000 drog sig tillbaka. När detta skedde såg Sankoh och RUF möjligheterna att åter få total kontroll över diamantfälten i Kono och Tongo och för att säkra detta tog de cirka 500 fredssoldater till fånga. När rykten kom att de åter skulle försöka gå in i Freetown genomförde Storbritannien den största militära operationen sedan Falklandskrigen 1982 och skickade bland annat 700 fallskärmstrupper för att åter-

ställa säkerheten i och runt om huvudstaden. Detta stärkte moralen hos UNAMSIL-trupperna och de samlade nya krafter (Hirsch, 2001, s 85ff).

Den 8 maj lyckades Sankoh fly då skottlossning utbröt under en stor protest utanför hans resident. Han återfanns dock nio dagar senare då han anhölls av sierraleonska soldater. I hans hem fann man att Sankoh sedan sin återkomst till Freetown i oktober 1999 systematiskt hade fortsatt att utnyttja landets diamanter för sina egna personliga ändamål. Det var därmed klart att han endast skrivit på Loméfördraget för taktiska skäl. Kabbah gav ett uttalande i slutet på maj där han meddelade att Sankoh skulle åtalas. Han skickade även ett brev till FN:s generalsekreterare och bad att säkerhetsrådet skulle införa en speciell domstol för Sierra Leone där de skulle åtala ledarna och de mest ansvariga i RUF för krigsförbrytelser och brott mot de mänskliga rättigheterna (Hirsch, 2001, s 88f).

Det framkom klart att fredsfördraget hade misslyckats och FN:s säkerhetsråd började diskutera nya vägar att gå. Man kom fram till att UNAMSIL-trupperna skulle stärkas, en domstol skulle införas och ett embargo skulle läggas på sierraleonska diamanter. Dessutom insåg man att så länge som Liberia fortsatte att ge RUF-rebeller en fristad och hjälpte till i den olagliga diamantsmugglingen skulle kriget aldrig få ett slut (Hirsch, 2001, s 89). År 2001 infördes det sanktioner mot Liberia samtidigt som det planerade valet i Sierra Leone sköts på framtiden på grund av den osäkerhet som kriget hade orsakat (NE.se; Wikipedia.org).

I början av januari var de flesta av kombattanterna avväpnade och den 18 januari förklarade president Kabbah inbördeskriget över. I maj hölls val till presidentposten som vanns av Kabbah och till parlamentet där de flesta platserna vanns av hans SLPP. I juni 2003 var FN:s demobilisering, avväpning och rehabilitering av de sierraleonska soldaterna och rebellerna färdig och i september 2004 överlämnades ansvaret för säkerhet i och kring huvudstaden till landets polis och militär (NE.se; Wikipedia.org).

Charles Taylor åtalades den 3 mars 2003 i sin frånvaro av Sierra Leones specialdomstol för krigsbrott och brott mot mänskligheten. Frånvaron kom av att han levde i exil i Nigeria men han blev i mars 2006 utlämnad till Sierra Leone (Wikipedia).

Direkt efter självständigheten 1961 rankades Sierra Leone ekonomiskt före Malaysia och Singapore, men 40 år senare rankades de lägre än Somalia och Rwanda bland världens fattigaste länder (Hirsch, 2001, s 31).

3 Drivkraften - konfliktdiamanter

3.1 Handeln

Termen konfliktdiamanter definieras av FN som ”oslipade diamanter som används av rebellgrupper för att finansiera sina militära verksamheter, inkluderat försök att underminera eller omkullkasta legitima regeringar” (Rodgers, 2006, s 268).

Konfliktdiamanter har finansierat ungefär en tredjedel av världens väpnade konflikter sedan slutet av kalla kriget (Le Billon, 2006, s 778). I slutet av 1990-talet kom ungefär 3-15 % av världens oslipade diamanter från konflikthärdar (Le Billon, 2006, s 783).

Konflikthandeln är i många fall en fråga om överlevnad för de allra fattigaste, även om det är en källa till stora vinster för en del. Ett totalt stopp på konfliktgodis kan vara lika mycket en lösning som ett nytt problem. Ekonomiska sanktioner, som används för att reglera krigshandeln, har i många fall orsakat humanitära katastrofer som gjort dem omoraliska i ljuset av de kraftlösa politiska resultaten (Le Billon, 2006, s 779f).

De Beers är det främsta diamantföretaget i världen. Det grundades år 1888 av den brittiske ”imperialisten” Cecil Rhodes men har varit under familjen Oppenheims kontroll sedan början av 1900-talet. I mitten av 1990-talet passerade ca två tredjedelar av världens oslipade diamanter genom De Beers Central Selling Organization. Diamanter värda över fyra miljarder dollar hamnade hos De Beers lager i London där de sorterades innan de blandades i paket och såldes till bestämda priser till utvalda kunder (Le Billon, 2006 s 785).

Diamanhandeln i Sierra Leone har pågått under mer än 70 år – den första diamanten fann man år 1930 och produktion i större skala satte igång år 1935. År 1937 var diamandhandeln uppe i en miljon karat per år. Produktionen har handlat om värdefulla diamanter av hög kvalitet, till skillnad från industridiamanter (Smillie *et al.*, 2000, s 4). Sierra Leones diamanter kommer från regionerna Kenema, Kono och Bo som ligger i de centrala till östra delarna av landet (Rodgers, 2006, s 268).

År 1935 skrev den koloniala regeringen ett kontrakt med De Beers som gav företaget monopol på diamantbrytning i hela landet i 99 år (Smillie, *et al.*, 2000, s 4). De Beers fick tillgång till Sierra Leone Selection Trust (SLST) som hade till uppdrag att kontrollera kolonins alluviala diamantproduktion, diamandhandeln låg därmed inte längre direkt under staten. Samtidigt började en olaglig grävning spirera. Män gick under nätterna ut för att gräva och vaska efter diamanter. De Beers

började då köpa tillbaka diamanterna som stulits för att på så sätt fortfarande ha kontrollen över handeln. Detta gjordes dock för orealistiskt låga priser vilket ledde till att diamantråvarna i början av 1950-talet smugglade diamanterna till Liberia där de kunde sälja dem för bättre priser (Stanley, 2004, s 73).

De Beers sade i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet att de inte handlade med diamanter från Sierra Leone, men genom sina kontor i Västafrika, och deras ansträngningar att få tag på förråd över hela världen, är det otroligt att företaget inte på ett eller annat sätt handlade med diamanter som smugglats från Sierra Leone (Smillie *et al.*, 2000, s 3).

Staden Antwerpen i Belgien är centrum för världens handel av oslipade diamanter och den lagliga handeln struktureras av Hoge Raad Diamant (HRD). HRD registrerar diamanternas ursprung som det land de sist exporterades från. Därför kan diamanter som producerats i Sierra Leone registreras som liberiska, israeliska eller brittiska beroende på dess väg mellan olika handelspunkter (Smillie *et al.*, 2000, s 3f).

Diamanter har alltid smugglats till Liberia från Sierra Leone, mycket på grund av att Liberia använder sig av amerikanska dollar som sin valuta, men även för att undgå skatter, för att få hårdvaluta och för att tvätta pengar. Diamanter har också alltid använts som en inofficiell hårdvaluta vid internationella transaktioner. De passar bra för olagliga handlingar eftersom de med lätthet kan förflyttas från ett land till ett annat. Detta gör att de sierraleonska diamanterna som smugglats till Liberia av RUF kan säljas vidare som just liberiska diamanter (Rodgers, 2006, s 272).

Handeln med de så kallade konfliktdiamanterna hjälpte RUF att köpa vapen, utrustning och legosoldater för att kunna upprätthålla sin kamp mot Sierra Leones regering (Rodgers, 2006, s 268).

Enligt flera NGO:s berodde inte inbördeskriget i Sierra Leone på giriga rebelers diamanthunger (Le Billon, 2006, s 789), men John L. Hirsch, USA:s ambassadör i Sierra Leone mellan 1995 och 1998, anser att det under de politiska problemen fanns ekonomiska faktorer som drev kriget från början. Enligt honom är Sierra Leone ett typiskt exempel på ett inbördeskrig där den ekonomiska strävan efter diamanter har varit en anledning till dess inledning och långvarighet. Det har främst varit i områdena i närheten av diamanträven som kriget utspelat sig och det har även varit där som RUF:s basläger befunnit sig. Som nämnts ovan hjälptes Foday Sankoh och Charles Taylor åt att byta vapen mot diamanter vilket gjorde att de båda tjänade på att fortsätta kriget, liksom andra vapen- och diamanthandlare. På grund av regeringens oförmåga att få kontroll över diamanthandeln har det gjort det möjligt för Sankoh och Taylor att finansiera krigen och samtidigt tjäna på att smugla diamanter genom Liberia och Elfenbenskusten (Hirsch, 2001, s 15). I Liberia tjänade Charles Taylor 8-9 miljoner dollar per månad på att sälja bland annat guld, gummi, timmer men även diamanter. Foday Sankoh i Sierra Leone tjänade något mindre än Taylor på diamanter, bauxit och timmer (Gershoni, 1997, s 59).

3.2 Kimberleyprocessen

I maj år 2000 träffades regeringsmedlemmar från länder som producerar, behandlar och importerar diamanter i staden Kimberley, Sydafrika, mötet kom att inleda Kimberleyprocessen. I december samma år fick de i uppgift av FN:s generalförsamling att diskutera möjligheterna för ett internationellt certifikatsystem för oslipade diamanter. Tanken var att man skulle kunna identifiera diamanternas ursprungsland för att på så sätt undvika handel med konfliktdiamanter (Rodgers, 2006, s 270).

År 2001 lade representanterna för Kimberleyprocessen fram sitt förslag för ett internationellt certifikatsystem för FN:s generalförsamling. De rekommenderade att regeringarna som producerade och handlade med oslipade diamanter skulle skapa ett certifikat, Kimberleyprocessen, som skulle följa varje exporterat parti oslipade diamanter. Certifikatet skulle garantera importkontroller och att interna kontroller blev utförda, för att minska förekomsten av konfliktdiamanter som skulle kunna importeras till eller exporteras från sina länder. Slutligen skulle de göra statistisk data, över produktionen av oslipade diamanter, export och import, tillgängligt (Rodgers, 2006, s 270).

Angola, som hade genomgått en liknande konflikt som Sierra Leone, hade redan ett liknande system. Från år 1998 var import av oslipade diamanter från Angola endast tillåtet med ett certifikat från de angolanska myndigheterna som påvisade ursprunget. Angola har även erbjudit sin hjälp till den sierraleonska regeringen för att utforma ett system som består av ett ursprungscertifikat som inte ska gå att förfälska och importcertifikat som skickas tillbaka till exportlandet efter att det blivit godkänt av den belgiska tullen. Detaljerad information om varorna i form av digitala foton bytes elektroniskt mellan de båda tullarna innan transporten sker (Rodgers, 2006, s 270).

Fram till 2006 hade 47 598 certifikat inom Kimberleyprocessen utdelats för mer än 450 miljoner karat oslipade diamanter. Detta har gjort att det blivit betydligt svårare för olagliga diamanthandlare att sälja ickecertifierade diamanter (Rodgers, 2006, s 271).

Från det att Kimberleyprocessen infördes i januari 2003 har nationella myndigheter beslagtagit dussintals diamantransporter som importerats i direkt strid mot Kimberleyprocessen och i de flesta fall har det lett till åtal (Rodgers, 2006, s 271).

Den största vinsten med Kimberleyprocessen har varit att regeringar åter har fått kontrollen över diamanproduktionen. Fredsfördraget i Sierra Leone i kombination med Kimberleyprocessens införande har lett till att Sierra Leones officiella export av diamanter ökat dramatiskt. Detta har i sin tur lett till att den illegala handeln minskat och att de mycket nedgångna statsinkomsterna ökat (Rodgers, 2006, s 271).

Trots detta är den olagliga produktionen och handeln fortfarande utbredd i Sierra Leone. Detta mycket på grund av att det endast finns 200 observatörer från

regeringen och handlarna hotar med smuggling om observatörerna lägger sig i allt för mycket i deras affärer. Smugglingen är även den fortfarande ansenlig, kanske så mycket som en tredjedel av de sierraleonska diamanterna smugglas ut ur landet. Detta beror på att gränserna fortfarande inte är tillräckligt övervakade. Denna smuggling dödar dock inte. Däremot är det mycket troligt att diamanter åter blir en finansiär källa för rebeller i framtiden. Även om inte diamanterna var orsaken till konflikten var de bränsle till den och de problem som var orsaken till kriget finns fortfarande; korruption, arbetslöshet och fattigdom. Trots att Sierra Leone exporterade diamanter värt ungefär 142 miljoner dollar, tjänar människorna som vaskar i floderna omkring sju cent om dagen. NGO:s försöker starta en Fair Trade-förbund som ska se till att arbetarnas förhållanden förbättras (Walt, money.cnn.com).

Centraliseringen av och bristen på insyn hos de afrikanska regeringarna har lett till att kontinenten fallit offer för den utbredda korruptionen (Rodgers, 2006, s 274). Barn som växte upp i Sierra Leone mellan 1966 och 1990 har sett korruption som en normal del av samhället. De allra enklaste formulären har man varit tvungen att muta någon för att kunna få tag på (Stanley, 2004, s 73). Detta har fortsatt efter krigets slut trots att internationella biståndsgivare hotat att dra tillbaka pengarna. Många av statstjänstemännen erkände vid en undersökning att de har förskingrat pengar från främst internationellt bistånd som varit öronmärkt för uppbyggnad av landet efter inbördeskriget. Korruptionen genomsyrar alla nivåer av staten; år 2001 fälldes Sierra Leones jordbruksminister för att ha förskingrat 1,5 miljoner dollar som skulle ha använts till att köpa risfrön från Ghana åt de sierraleonska bönderna. Mellan antikorrupsionskommissionens införande, år 2000, och 2004 undersöktes mer än 500 fall som lämnades över till justitiedepartementet. På grund av den utbredda förekomsten av korruption i Sierra Leone är det inte svårt att förstå varför det varit möjligt att exploatera diamanthandeln. För att åter kunna etablera diamanthandeln i Sierra Leone så att vinsterna kommer landet helt till nytta, krävs det att man gör något för att komma åt korruptionen (Rodgers, 2006, s 273f).

Även om man lyckas hindra rebeller från att använda diamanter för att finansiera krig finns det dock inga garantier för att de inte kommer att använda sig av andra naturtillgångar. Därför krävs det fler åtgärder för att stärka de afrikanska ländernas ekonomiska, politiska och sociala institutioner (Rodgers, 2006, s 273).

3.3 Internationella samfundet

Liksom alla andra konflikter världen över var de afrikanska konflikterna del av det bipolära systemet under kalla kriget där västblocket med USA i spetsen stod mot Sovjetunionens östblock. Västländernas engagemang berodde i stort sett helt på denna bipolära spänning, så även i Sierra Leone (Shaw, 2003, s 489). Dagens inblandning från det icke-afrikanska internationella samfundet är av ett annorlunda slag. Under inbördeskriget gjordes inte mycket för att hjälpa situationen.

Under tiden för inbördeskriget var västvärlden upptagna med kriget i Bosnien och utanför den afrikanska kontinenten sågs Sierra Leone som ett strategiskt ointressant land. Dessutom kom AFRC/RUF-kuppen bara tre år efter FN:s totala misslyckande i Somalia och Rwanda vilket hade resulterat i USA:s avståndstagande från inblandning i afrikanska angelägenheter. Den enda inblandning de hade var ett visst mått av ekonomiskt stöd till ECOMOG:s operationer i Liberia (Hirsch, 2001, s 63). Befolkningen där trodde att USA skulle ge mer praktisk hjälp med tanke på det speciella band de båda länderna haft sedan 1822 då Liberia bildades av frigivna amerikanska slavar. Dessutom var Taylors främsta finansiär Libyens president Khadaffi som ansågs vara en av USA:s motståndare (Gershoni, 1997, s 63).

Sierra Leone däremot ansågs av både USA och EU vara ett brittiskt problem då landet var en före detta koloni i det brittiska imperiet. De var dock motvilliga att bistå med något som helst stöd till ECOMOG så länge Nigerias president var ordförande för ECOWAS. Detta eftersom de 1995 hade uteslutits från Brittiska samväldet på begäran av Storbritannien på grund av de inte respekterade de mänskliga rättigheterna. Så Sierra Leone fick moraliskt men inte något praktiskt stöd (Hirsch, 2001, s 64).

Fram tills det att en artikel rörande kopplingen mellan al-Qaida och den olagliga diamanthandeln publicerades i USA i slutet av 2002, var det inte många bland "vanligt" folk som hade uppmärksammat konfliktdiamanter, det sågs som ett afrikanskt problem. Men västvärlden hade sedan terrordåden mot World Trade Center förstått att terrorism var ett problem som angick även dem och när de fick veta att dessa diamanter kunde vara en finansiär källa var det tvunget att stoppas. I april, 2003 röstade representanthuset igenom en lag som skulle implementera Kimberleyprocessen i USA och ett år senare hade 38 länder gjort detsamma (Le Billon, 2006, s 787).

4 Avslutande diskussion

I min uppsats beskriver jag bakgrunden till inbördeskriget i Sierra Leone och man ser att det var en invecklad situation som är svår att få rätsida på. Vi kan dock med hjälp av teoriavsnittet försöka förstå vad som låg till grund för krigets utbrott och framförallt varför det pågick under så lång tid.

Humphreys teori om att bristen på beskattning minskar befolkningens insyn i regeringens verksamhet och därmed tappar kontrollen över den samtidigt som regeringen inte ser att de behöver starka institutioner är en stark parallell med vad som hände i Sierra Leone. Som man förstår blev ekonomin efter självständigheten sämre och sämre på grund av den utbredda korrruptionen och i slutet av 1980-talet var den rekordlåg. Pengar togs från de offentliga institutionerna och fattigdomen bredde ut sig. Vad som då skedde var att människor började utnyttja varandra och de tillgångar de hade till hands och det bildades grupper som specialiserade sig på dessa verksamheter, bland annat RUF. Verksamheterna bestod i att vaska fram alluviala diamanter ur de sierraleonska floderna som praktiskt nog skyddades av djungel. Dessa verksamheter var från början semikriminella för att främst kunna dra nytta av landets naturresurser som framför allt bestod av diamanter. Den produktionen låg inte direkt under staten och i en speciell del av landet vilket ledde till att regeringen började tappa kontrollen över området. De semikriminella grupperna hade då omvandlats till Humphreys giriga rebeller.

Även om Foday Sankohs motiv från början var att få kontrollen över diamanterna såg förmodligen de som följde honom verksamheten som en väg ut ur fattigdom och sysslolöshet. Ju mer de tjänade på diamantförsäljningen, desto mer ville de fortsätta handeln. Detta försäkrades genom militär kraft. Samtidigt som rebellerna tjänade pengar till sig själva finansierades deras verksamhet genom den olagliga diamanthandeln.

Olsson diskuterar hur institutioner försvagas på grund av att folk tas från den offentliga sektorn till armén för att på så sätt skydda naturtillgångarna från rebeller, vilket i sin tur håller tillbaka utvecklingen och därmed försvagar institutionerna ännu mer. I Sierra Leone, under Momoh, försvagades institutionerna av korrruption och armén underhölls inte alls utan snarare negligerades ännu mer trots att de låg i krig. När Strasser kom till makten var institutionerna och ekonomin så illa ute och landet var fortfarande i krig att armén blev prioriterad till att stärkas först för att överhuvudtaget kunna skydda landet i sig.

Trots att rebellerna sade sig kämpa för landets frigörelse från en korrupt diktator, lade de inte ner sina vapen efter det att Momoh avsats och Strasser börjat tala om demokratiska val. De deltog sedan heller inte i valet, utan underminerade det så mycket de kunde genom fruktansvärda handlingar. Hur detta kommer sig förklaras åter av Humphreys som säger att grupper som tjänar på att krig pågår hellre fortsätter att strida än försöker få fred. Det vill säga att om det hade blivit fred

hade diamantfälten gått RUF ur händerna och deras rika inkomst hade gått ner till vad de hade från början, nämligen nära noll. Även om de faktiskt hade lagt ner sina vapen hade det inte nödvändigtvis blivit fred då det var många andra aktörer inblandade i konflikten. Charles Taylor var en anledning till att kriget brutit ut från början då han hjälpte Sankoh att starta sin rörelse. Under tiden kriget pågick, agerade han som en girig utomstående i det att han i sin roll som president i Liberia gav RUF stöd genom vapen och ammunitionstransporter. I gengäld fick han en del av diamantkakan. Kanske hade han stöttat ett nytt uppror eller själv sänt trupper in i Sierra Leone för att ta kontrollen över diamantfälten, så som skedde i Kongo.

Varför kriget kunde pågå under så lång tid är för det första på grund av att den olagliga diamanthandeln var en allt för lönsam verksamhet för dem som var inblandade i den. För det andra saknade regeringen ett riktigt stöd från de internationella aktörerna, främst de icke-afrikanska. FN och USA:s tidigare misslyckande på kontinenten i samband med kriget i Bosnien gjorde att intresset för en konflikt i ett strategiskt ointressant land var ickeexisterande. Balansen mellan rebelerna och regeringen var symmetrisk, det vill säga att ingen sida hade ett tydligt övertag. Kriget slutade när regeringssidan fick ett övertag och kriget därmed blev asymmetriskt.

Varför den olagliga handeln kunde pågå så obehindrat var åter en följd av det låga internationella intresset. Ingen visste eller valde att veta att diamanterna på marknaden kunde komma att finansiera ett blodigt inbördeskrig. Trots att Kimberleyprocessen kom igång i början av 2000-talet, var det inte förrän efter det att USA hade implementerat den 2003, i sig på grund av kopplingen mellan diamanter och terrorister, som resten av världen följde. Vad som är viktigt att komma ihåg är att bara för att risken är liten att diamanterna som finns på marknaden i dag inte kommer från konfliktområden betyder inte det att allt är frid och fröjd för de vaskande människorna i floderna eller de grävande i gruvorna. Marknaden, och konsumenterna, har fortfarande press att lägga på producenterna för att förbättra omständigheterna för arbetarna och stoppa den fortgående smugglingen som hindrar ursprungsländerna att få den behövliga inkomsten. Det internationella samfundet har också sitt arbete klart för sig, nämligen att hjälpa regeringarna i de problemfyllda länderna att stärka sina institutioner för att på så sätt stoppa korrruptionen och därmed öka utvecklingen.

5 Slutsats

Vad är då summan av kardemumman? Om vi går tillbaka till mina ursprungliga frågeställningar så ska jag försöka knyta samman säcken;

Var diamanthandeln orsak till inbördeskriget i Sierra Leone?

Jag vill svara både ja och nej. Jag anser att det var den dåliga ekonomin efter Momohs tid vid makten och folks desperation som gjorde att de anslöt sig till Foday Sankohs RUF. Samtidigt måste ju påpekas att bevisen är starka för att Sankoh och Charles Taylor från början hade diamanterna som mål för sitt bildande av RUF. Vad som kan sägas är att diamanthandeln var, om inte en grundorsak, i alla fall en tydlig katalysator.

Vilken påverkan hade diamanthandeln på krigets varaktighet?

Diamanthandeln hade stor påverkan på krigets varaktighet. Det var på grund av den som rebellerna hade råd att finansiera sin verksamhet och på grund av den som de fortsatte att strida.

Har de åtgärder som tagits för att få ett stopp på den olagliga handeln haft någon verkan?

De åtgärder som tagits, det vill säga framförallt Kimberleyprocessen, har haft en stor verkan på handeln med konfliktdiamanter. I Sierra Leone har inkomsterna från, den nu lagliga, diamanthandeln börjat flöda och börjar komma landet till nytta. Det är dock fortfarande problem med utbredd korruption och arbetarna i gruvorna och floderna arbetar fortfarande under svåra förhållanden, emellertid inte under mordhot.

Naturresurser i allmänhet och diamanter i synnerhet har länge varit inblandade i konflikter, problemet har dock på senare år börjat få den uppmärksamhet som det behöver hos det internationella samfundet och steg har tagits för att sätta stopp för den illegala handeln. Det har, som sagts, utvecklats till det mycket bättre, men det är viktigt att fortsätta arbetet med att stoppa den fortgående smugglingen och förbättra förhållandena som produktionen sker i, till exempel genom ett Fair Trade system.

6 Referenser

6.1 Böcker

- Hirsch, John L., 2001. *Diamonds and the Struggle for Democracy*. Boulder: International Peace Academy, Inc.
- Smillie, Ian; Gberie, Lansana; Hazleton, Ralph, 2000. *The Heart of the Matter: Sierra Leone, Diamonds & Human Security*. Ottawa: Partnership Africa Canada.

6.2 Artiklar

- Gershoni, Yekutiel, 1997. "War without End and an End to a War: The Prolonged Wars in Liberia and Sierra Leone", *African Studies Review* vol. 40, nr 3, s 55-76.
- Humphreys, Macartan, 2005. "Natural Resources, Conflict, and Conflict Resolution: Uncovering the Mechanisms", *Journal of Conflict Resolution* vol. 49, nr. 4, s 508-537.
- Le Billon, Philippe, 2006. "Fatal Transactions: Conflict Diamonds and the (Anti) Terrorist Consumer", *Antipod* vol. 38, nr. 4, s 778-801.
- Montague, Dena, 2002. "Stolen Goods: Coltan and Conflict in the Democratic Republic of Congo", *SAIS Review* vol. XXII, nr 1.
- Olsson, Ola, 2006. "Diamonds Are a Rebel's Best Friend", *The World Economy* vol. 29, nr. 8, s 1133-1150.
- Olsson, Ola, 2007. "Conflict diamonds", *Journal of Development Economics* nr. 82, s 267-286.
- Rodgers, Elisabeth J.A., 2006. "Conflict diamonds; Certification and corruption: a case study of Sierra Leone", *Journal of Financial Crime* vol. 13, nr 3, s 267-276.
- Shaw, Timothy M., 2003. "Regional Dimensions of Conflict and Peace-Building in Contemporary Africa", *Journal of International Development* nr 15, s 487-498.
- Stanley, William R., 2004. "Background to the Liberia and Sierra Leone implosions", *GeoJournal* nr 61, s 69-78.

Walt, Vivienne, 2006. "Diamonds Aren't Forever",
http://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/2006/12/11/8395442/index.htm 2007-05-21, kl. 13.30.

6.3 Internet

Wikipedia, Sierra Leone:

http://en.wikipedia.org/wiki/Sierra_Leone#Rebel_Incursions 2007-05-21, kl. 13.38.

Wikipedia, Charles Taylor:

http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_G._Taylor 2007-05-21, kl. 13.53.

Nationalencyklopedin:

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=305072&i_sect_id=305071&i_word=Sierra%20Leone&i_history=1 2007-05-21, kl. 13.35.